

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**IOAN. PETRI || MAFFEI, || BERGOMATIS, || E SOCIETATE ||
IESV, || HISTORiarVM || INDICARVM || LIBRI XVI. ||
SELECTARVM, ITEM, EX || INDIA EPISTOLARVM || LIBRI
IV. ||**

Maffei, Giovanni Pietro

Coloniae Agrippinae, Anno M.D.XC.

VD16 M 105

Historiarvm Indicarvm Liber Qvartvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64627](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64627)

HISTORIARVM INDICARVM LIBER QVARTVS.

SEQVITVR annus octauus & quinquagesimus, insignis grauique Lusitanorum, & acerbo Laurence Almeida eximij bellatoris interitu. Is, cum ad Cocinum & Cella insula reuertisset; ad custodiam de Malabarici maris nauibus prodierat. Interea Calecutanus, & Arabs, suaeque gentis ac sectae populos Regesque ad ardua strigare; accusantes ignauia, quod abditi interiorum & portus, alienigenas homines, naturae ferocitate, legibus, institutis multo magis quam marisque terrarum interuallo disfunctos, tam diuuri toto praene Oriente populabundos, neque se modò, sed iam, si Dijs placeret, coloniasque in Asiam arbitrato suo mittere pateretur. Iusmodi castigationibus monitisque; cum alio tempore cives ac dynastae, tum verò Mamudium Cambaia Regem, praepollentem ea tempestate opibus, & que in causam traxerant. Est autem Cambaia regio, quae bicornis Indus in mare fertur, solitudine, finium amplitudine, fluminum, viciniorumque frequentia inelytum in primis. Ab Oriente Mandoam terram; ab Occidente Nauarum seu Gedrosios attingit: à Septentrione Sangarum Dulcinda regnis; à Meridie mari, & limite Oceani terminatur. Ipsa regio, Cambaia: populosa, certum vnde, Guzarates appellantur: superflua, & mercaturae apprime dedita gens.

admodum inutilis. itaque externo fere milite Reges vtuntur. Ac Mamudius, quòd erat ex hæreſi Mahometana, Aegyptium Campſonem eiusdem ſuperſtitionis præſidem per litteras ac legatos vrgeri non deſiſtebat, vt promiſſa Zamorino auxilia tandem aliquando ſummitteret. Idipſum Zamorinus, & Aegyptij negotiatores aſſiduè flagitabãt. Hiſce tot ſtimulis actus Campſon, quamquam ſuopte ingenio pacis quã belli cupidior; tamen cognita ex Mauro monacho ferocia Regis Emmanuelis, Chriſtianæ quidem rei in ſuo regno pepercit, quod ita futurum Emmanuel ſagaci coniectura proſpexerat; ceterum ad exturbandos armis ex India Luſitanos, quando nihil proſus minã valuerant, animum & curas intendit. Igitur ad materiam nouæ claſſi petendam, onerariæ quinque & viginti cum valido præſidio Mammalucorum (ea erant Aegypti roborã) in Ciliciam deſtinatã. In eas cum oneribus redeuntẽs diuinitus factum eſt, ad vniverſi deinde omen euentus, vt Andreas Amaralius Luſitanus, qui tum erat in principibus Rhodiæ militiæ, cum nauibus egregiè inſtructis decem, incideret. Is audacter commiſſo prælio, Mammalucis ferme trecentis occiſis, onerarias ſex depreſſit, quinque captiuas abduxit; ceteras in fugam actas foeda coorta poſtmodum tempeſtas lacerauit, ac diſtulit: decem tantum quaſſatã fluctibus Peluſum tenuère. inde aduerſo Nilo Cairum ſubuecta materia, & à naualibus fabris particulatim elaborata, tridui itinei e camelis Sueziũ maris rubri deuehebatur. ibi demum intextã, & compactã carinã cum neceſſarijs armamẽtis deductã ſunt. Ex fuere in præſentia triremes tantummodo ſex, celiſiores onerariæ quinque; ad quas Calecuranus

tanus orator Maimamés, de quo supra diximus
 Mahometicæ prauitatis antistes, cum vna
 nauis se adiunxit. In eam classem, præter
 remigesque, Mammaluci mille & quingenti
 pugnatōres impositi. Expeditioni præerat
 Persa, qui patria lingua Mir, hoc est
 præfectus, honoris causa fuerat appellatus,
 ualis gloria per id tempus admodum illu-
 stratus.
 Hunc, Maimames regionum peritus, præter
 Arabicum, superato Persico sinu, ad insulam
 Epiduram oræ Cambaicæ seu Patalenæ Diu-
 xit: quam regionem præcis Carmaniam fuisse
 nulli recentiores falsò putarunt. Huic insulæ
 peritabat eo tempore Iazius, natione Sa-
 rdenis, quem olim finitimi Turcæ, prædam è Christi-
 anorum agris agentes, à nutricis ubere auulsum
 cum alijs infantibus puerisque in seruitutem
 duxerant. Mahometanis inde sacris iniuriatus,
 rat laceroso corpore, ac uinido in primis
 nobilitate, ad summam sagittandi scientiam quotiens
 exercitatione peruenit: ac per manus, ut sit
 alijsque diuenditus dominis, in regnum de-
 Cambaicæ defertur, & Regi Madrafaxo
 parenti pro amicitia dono datur à mercatoribus.
 Apud quem, augurijs mire deditum, cum
 ræ artis egregium specimen præbisset, immen-
 da inier volandum aue destinato confixa; ab
 mium laude commendatus, dein alijs quoque
 neribus prudenter ac dextere obeundis non
 garem gratiæ locum breui tempore nactus.
 Cum in dies familiaritas cresceret, libertate
 rum Rex in prætorianorum ordines cum largi-
 pendio adscribit, dein, virtutis ergò, Melicum
 cabulo gentis appellat, postremò vicum ei

num, & insulam, de qua dicebamus, Diuim, iure beneficiario attribuit. Eam insulam, vestigijs tantum diruta quondam vrbis nobilem, ceterum eo tempore rectis & incolis infrequentem, Iazius, tum loci opportunitate (quod medio veluti è spatio facilis inde vel in Arabica littora, vel in Decania regna decursus est) tum vigilantia solertiaque pellendi vndique mercatoribus, ad insignem celebritatem breui perduxit: sepsitq; insuper moenibus, & propugnaculis. Ad hæc, trans euripum, seu fretum, quod insulam facit, in orientali continetis plaga oppidum condidit, receptaculum aduenis militibus, maxime Turcis; vt ab Diensibus fretum diuisi, fixandi cum ijs ac tumultuandi causas procul haberent. id oppidum primo Gogala, dein Rumepolis vocitatum ab ipsa re. Duplicis quippe generis Turca versantur apud Indos, militiae causa mercede conducti: Asiatici, & Europæi: illos æque Indus ac Lusitanus proprio nomine Turcas; hosce, quod à Byzantio ferme euocantur, quo translatum ab vrbis Roma quondam imperium est; corrupta Græca voce Rumes, quasi Romæos appellant. huic ergo nationi Iazius, vti dicebant, separatim ab incolis locum ad commorandum attribuit. Tum etiam pecunijs in dies auctus, prædatoriam classem haud contemnendam instruxit. Hic aduenientem cum expectatis iam pridem auxilijs Hocenum gratulabundus accepit. ac sese, quod ita Cambaie Regi cordi esse intelligeret; adiutorem illi & socium ad omnia fore professus est. Communicatis inter se consilijs, dum de ratione gerendi belli deliberat; à speculatoribus affertur, Laurentium Almeidam cum paucis nauibus ad Ciapulū stare, expositis in terram copijs, nihil minus quam

quàm de aduentu classis Aegyptiæ cogitantem
tra Diu leucas circiter quinquaginta id em-
rium est; duas recedit introrsus à mari. Præ-
bitur eiusdem nominis fluuius, quem, vt cæ-
ferme Orientis amnes, longo tractu estuarium
fluens, capacem ac patientem omnis generis ma-
um reddit. Et tum oppido imperitabat Nizam-
cus, vnus è Decani regni præfectis, qui Regi
custodiam incluso, totum eius imperium fero-
faria conspiratione diuiserant. Quæ portio
maluco obuinit, in eius ora maritima Ciaulu-
ipse mediterraneis maximè se regionibus ex-
nebat, ac licet ob diuersitatem religionis, ac ge-
ris, Christianos odisset; quæstus tamen, & in-
mercij causa, mandauerat præsidibus loci, vt
aduenis Lusitanis amicè ac liberaliter ageren-
go, dum ibi securus moram ducit Almeida, vt
cincensibus onerarijs, quæ ad Ciaulum sta-
præsidio redeuntibus esset; incerto auctore
xit rumor, Aegyptias naues complures cum
gio militum armorumq; apparatu in India
netrasse. Primò nihil eiusmodi sermonibus
mouetur Almeida. increbrescente dein
concilium aduocat. omnibus incredibile
res, quibus enim machinis, naues, maioris
præsertim, ab interno in externum mare,
continentis terræ spatio transfuehi, aut quæ-
do nouam in Arabico intimo sinu classem
cari, ornariue potuisse, locis circa siticul-
rentibusque, nulla ferme cædua sylua, nulla
mentorum, nulla fabrum, ac nautarum, aut
gum copia? Scilicet anniuersarias à Meca
maiore fortasse quàm soleant præsidio Diu-
pulsas, id vulgo cuncta in maius attollenti

inuitata speciem præbuisse. Ad hæc, inanes sæpe
iam ante rumores ad Lusitanos terrendos consul-
tò dissipati, & vana ac fallacia incolarum ingenia
memorantur. Hisce alijsq; id genus argumentis e-
leuata nuntij fides: & Laurentius, de more, certa
minibus ludicris militariter tempus terebat; cum
ab ijs, qui carchesia speculandi causa tenebant, ad-
uentans repente conspicitur classis, incerto, prop-
ter distantiam, numero & genere nauium. Hocenus
is erat, dum suam Iazius quoque classem expe-
dit, ad opprimendum, vel certè distinendum Al-
meidam celeriter antegressus. Initio, Albuquerque
us, quòd ex Arabia dudum expectaretur, adesse
creditus à nostris. Mox, vbi propinquitas ipsa Ma-
hometanas naues peritis talium rerum aperuit;
repente nuntijs alijs super alios missis, Almeida
vagos in littore præfectos, & milites raptim naues
conscendere, arma capere & aptare ad pralium iu-
bet. Vix dum iussa peregerant, cum Aegyptij de-
missis antennis ad pugnam instructi portum inue-
hebatur. Trepidus inopinata re Lusitanos, metuq;
perculos, in potestatem haud ita magno negotio
venturos putauerat barbarus. ast vbi præsentio-
re quàm credi posset animo frequentes armatos
ad margines nauium, & pro tabulatis & castellis
aspexit; ex tuto rem aggredi, & Iazium omnino
opperiri constituit, in agmine tantum eo die leui-
ter dimicatum est, neutris vniuersi certaminis a-
leam subire ausis. Hocenus, ad vitandum congregi-
sum ordine simplici præteruectus, paulo supra
nostrorum stationem, ad ripam fluminis loco va-
doso naues applicuit; quòd ea plano alueo de in-
dustria fabricata, multo minore in quàm Lusitanæ
augarum altitudinem postularent. Proxima nox
ani-

animando vtrunque milite, & corporibus
dis infumpta. Postridie, ignarus Hoceni con-
rum Almeida, venturique mox ab Dio sub
tro sublatis anchoris ad hostem subit infestus
xima Lusitano spes victoriae in dextris erat,
ues Aegyptias iniectis harpagonibus compr
dere, ac pugnam ex propinquo conferere pot
fer. Vbi eos ab exoptato congressu natura loci
hibuit; tormentis admoti confestim ignes, &
silibus vndiq; certari ceptum. Inde laniani su
corpora; & nauium latera atq; armamenta per
gi; & horrendo fragore, varijsq; clamoribus,
sto vulneratorum & morientium gemitu
perstreperere. Barbari, & multitudine defensorum
& omni telorum genere ex preparata in id
copia; & numero ac forma ipsa nauium sup
bant, quippe, praeterquam quod erant tecta
tis funibus a puppi ad proram vsque reticula
pere pertinentibus; tanta erat insuper earum
situs, vt in nostras apertas, libratiore sup
iacula, & certiore ictu pleraque inciderent.
rum iniquitates omnes vincebat audacia Lan
norum, & inexplebilis quaedam gloriae laudis
cupiditas. Multi eo die ex vtraq; parte inter
plures vario telorum genere sauciati. Laurentius
ipse, conspicuo loco praedium ciens, duabus
ceps sagittis haud sine acri doloris sensu con
tur. Sacrificulus quoque Maimames, dum
puppi, abdito loco Mahometem adorantem
so temere globo discerptus, obitum cum tanto
re legationis, & concitati aduersum Christianos
belli praemium egregium tulit. Hoc maxime
do pugna propemodum aequo Marte in
ram extracta, lazius cum actuarijs circiter

draginta superuenit. Ad eius aduentum index læ-
titix clamor ab hoste sublatus: & incerta victoria
prælium, lassitudo, & appetentes iam tenebræ di-
remerunt. Iazius Lusitanam classem perumpere
nequaquam ausus, ad ostium fluminis anchoras ia-
cit. dein silenti nocte diuersam abradens ripam,
quàm longissimè à nostris poruit, sese cum Hoco-
no coniunxit. Ea re animaduersa, ex templo ad Al-
meidam duces Lusitani conueniunt. Sat iam deco-
ris ac laudis ex vtriusque dici certamine partum
demonstrant. nunc tanto incremento auctis ho-
stium copijs, cedendum aiunt temporì; & nulla
interposita mora naues ex arcto & impedito loco
in altum explicandas. Hæc pro sua quisque parte
suadere præfeci. Almeida, vt erat existimationis
ac dignitatis nimio plus retinens, nocturnæ fugæ
ignominiam veritus, cedendum vtrique, sed sen-
sim, & oborta demum luce, respondit, neque vllis
cuiusquam obtestationibus demoueri se de sen-
tentia passus est. Vbi diluxit, accersitas iam à Ci-
aulo sociorum onerarias Lusitanicis intermissas,
retrosum æstu secundo iubet ad mare tendere.
ipse, quod periculosissimum erat, antecedenti-
um tuenda terga sibi desumpsit. Barbari nostros
conspicati abeuntes, illicò subsequuntur; telif-
que ac tormentis morari ac retinere conten-
dunt. In eo tumultu fortè ita accidit, vt in-
scijs omnibus, maioris formæ ferrea pila sub ip-
sum clauum adacta perincommodo loco nauem
Almeidæ perforaret, inde accepta clam aqua pau-
latim alueum degranabat: ac tanto denique pon-
dere in piscatorios *cantellos*, transuerso anne-
pratentos, impegit; vt iniectis Pelagio Sosa tri-
archo loris, quamquam acerrimè concitato re-
miglio,

miglio, nulla inde vi vnquam auelli potuerat
vndiq; instaret hostis, & iam progressi nam
animaduerso periculo frustra in aduersam
(& est ibi ad instar euripi rapidissimus) ad
Almeida ferendam toto impetu, niterentur
gia velocitate lembus à nautis imperatori
gā offertur. Hortari omnes, & orare, vt com
illuc è nauī desiliat, seq; Francisco parenti
busque, & Emmanueli Regi seruet in colum
ille, fortibus oculis, Deus, inquit, ac super
nes, tale flagitium auertant, vt carissimos
litones meos, adeo de me, deq; parente meo
communi patria benemeritos, in extremo
mine derelinquam. Dein, reiecto nauigio, p
natoribus ad loca idonea distributis, qua
parte laborari animaduertit, eò celeriter
lat. Tam insigni virtutis & caritatis exem
liqui mirum in modum animati. Nulla
quam in tantis angustijs, mentio deditionis
pæcis. Cuncti sese ad vitam præclaro exitu
randam intrepidè cõparant. At ex altera par
bari, in eo verti victoriã rati, si duce hosti
vivo aut mortuo potirentur; omisissis ceteri
bus, vnã prætoriam circumfilitunt, neq; tam
inuadendum, vel ad rem propius gladio
de gerendam est animus: tantum ex interu
cendiarias ollas, & sagittarum examina, &
beam procellam in nostros effundunt. Cum
mibus maximè iniquum certamen erat. Ex
spirandi spatium hosti daretur, prope ad
darum equitum speciem in turmas dimissa
in orbem pugne succederent, agilesq; in
bili procurrentes inuicem ac refugientes
bilem, & harentem vno loco prætoriam

men impunè eludebant, quippe nò pauci, & pròp-
tiffimus ferè quisque, dum incautius subeunt, de-
stinatis è superiore loco iaculis figebantur. Inter
hæc, Laurentio, propter magnitudinem & animi
& corporis in primis ad ictum opportuno, excuf-
fa è tormento pila dimidiatum femur abripuit.
Eo vulnere debilitatus, cùm sese ad fellam malo
appositam reclinasset, suos ex eo ipfo loco ad glo-
riam ac decus intermortuis vocibus adhortanti,
ac proposita morientibus pro Christi nomine re-
ferenti præmia, globus alter, auulsis à pectore
costis, fœdo & horribili aspectu præcordia pate-
fecit. Corpus lacerum, quò minus conspici posset,
raptim à stipatoribus è superiore loco detractum
in tabulata projicitur, & nostros iam sanguis,
iam tela defecerant: reliquis ex omni numero dun-
taxat viginti, & ijs quidem ipsis perpetuo labo-
re ac defatigatione confectis. Tum demum ho-
stes ad Prætoriam succedere, in eamque nudatam
propugnatoribus transilire ausi. Duorum hinc
Lustanorum perditis in rebus facinora memo-
rantur egregia. Vernaculus erat alter Almeida,
Laurentium Frerium Catum vocabant. Is inter
pugnam lumine captus ictu sagittæ, cùm ab heri ca-
dauere auelli non posset altero cruorem, altero
lacrymas oculo sine fine profundens, ab irruenti-
bus repentiè Mahometanis opprimitur, neq; se ta-
men circumuentus abiecit, sed præfenti strinxit a-
nimo ferrum: ingentiq; edita strage, & hostium
corporibus domino tumulato, super eam deni-
que stragem, præclarè seque & Imperatorem vl-
tus occubuit. Speculator & carchesij custos erat
alter, Andreas nomine Portuensis, hic plùbea glan-
de saucius humerum, & insuper vsu læuæ manus

L 3 amisso,

amisso, nihilominus dextra plus biduum
 carchesio dimicans, barbaris in tanta virtutum
 mirationem adductis, accepta demum in celis
 tatis fide se dedidit: ac suis postea restitutus,
 nore (vti erat æquū) & stipēdijs auctus est. Cap-
 potiti Prætoria Mahometani, traditis in cubi-
 am ijs, quos in potestatem viuos acceperant,
 tam tanto sudore & sanguine victoriam inter
 gratulantur: per eos quippe dies suis om-
 sexcentos amiserant, cum è Christianis occi-
 sent haud amplius centum, & quadraginta.
 ad humandos commilitones de more com-
 & Mahometano antistiti Maimami, quod in
 adorationem obierat, quam ipsi vulgò Zalan-
 pellant, vt potè sine controuersia in coelestibus
 to, sanum cum perpetuis luminibus posuere,
 vel adumbrata virtus, & ficta religio, in ad-
 tione, & honore etiam apud barbaros est.
 meida corpus, quæsitum ad sepulturam, qua-
 uis adhibita cura dignosci non potuit. Lusitana
 naues, quæ maturè discrimen effugerant, cum
 oculis pænè ducem amisissent, opitulandi
 tate præcisa; inde ad Cocinum plene lu-
 moestitia reuertuntur. Cladis eius nuntium
 tor Almeida, vt dignum erat illa persona,
 enter tulit: præclare, vt in malis, cum Laur-
 filio actum affirmans, quod nulla accepta
 minia, contra nominis Christiani hostes eg-
 dimicans, extremum obiisset diem. Simul
 insolita victoria elatos barbaros intelligere
 eam ferociam reprimendam, contractis vni-
 nauibus militibusque, sese impigrè com-
 bat. Inter hæc, Albuquerqueius compositis al-
 cororam rebus, nauibus tribus è Lusitania

ed delatis, & epibatis fermè trecentis, Armuziam
repetit, inspiciendi magis caussa, quàm quòd tan-
tulis copijs urbem recipere se posse confideret. Ca-
laiatum ex itinere primùm, cuius ante memini-
mus, Armuziana ditionis emporium, quod ab Em-
manuele Rege descuiisset, improuiso aduentu cœ-
pit, ac præda exhausta, ignem tectis iniecit. Inde
prouectus in Armuziæ urbis conspectum, haud
modico auctam incremento arcem offendit, ac tur-
res ad alteram vsque contignationem Ataris cura
perductas, præterea, nouum aggerè, & vallum vr-
bi circumdatum, aeneis tormentis ad opportuna
loca dispositis, ingentem deniq; commeatus, & a-
quæ vim, per eos menses inuectam, Rege regijsque
de infesto Lusitanorum reditu haud sine caussa so-
licitis, Albuquerqueius, nauigijs tantùm aliquot in-
terceptis, ne tentata quidem oppugnatione, ad Na-
bandem continentis oppidum è regione Armu-
ziæ repente descendit. Validum erat ibi Zeifadi-
ni præsidium: & locus tortuosis ad obliquum i-
ctum munitionibus Indico more cinctus. omnia
tamen Lusitanus felici conatu perrupit; cæsoque
præsidio, oppidū direptum incendit. Vastatis dein
circa agris, cū litteras ab Emmanuele accepisset,
quibus iubebatur Almeida Prætori in administra-
tione succedere; Oceano transmissio Cananorè ve-
nit, quò Prætor item paulo ante sese ab Cocino cõ-
tulerat. Ab eo cū Albuquerqueius prouinciam ex
Emmanuelis decreto repeteret; nondum, ait Al-
meida, maturū eius rei tempus aduenisse. Pulsis ex
India Mammalucis, & pacata prouincia, sese tum
deniq; magistratu abiturum. Ardebat cupiditate
Prætor filij necis, antequam è prouincia discede-
ret, vlciscendæ. præterea, exulcerato fugitiuorum

calumnijs, & criminationibus animo, male
 pridem de Albuquerque sentiebat. itaq; vt sum-
 mium acuta ad suas confirmandas, & fouenda
 piniones hominum ingenia; interpretatus, non
 è Lusitana re, neque ex Emmanuelis maiestate
 tantum imperium, temerario, & impotenti, &
 bie sanitatis viro committi; nequicquam expo-
 lantem Albuquerqueium, per speciè capiendae
 tis, & relaxandi à tot laboribus animi Cocin-
 legat. ipse nauibus vndeuginti, & milite, & in-
 mento bellico præclarè ornatis, Cananore præ-
 ctus circa initium anni insequentis (qui fuit
 li huiusce nonus) ad Anchediuam insulam
 ibi dum nautici aquantur, alloquendos præ-
 ac milites ratus, concione aduocata, ita dis-
 " Quando peccatis factum est meis, vt mihi, vos
 " Laurentium & comites ex vniuersa nobilitate
 " lectos, in medio cursu ætatis, honorumque
 " magis aduersus (quod scitis ipsi) quàm hosti-
 " tus eriperet; non ignoro, fortissimi viri, quos
 " insuper à me piaculi contractum esse, quod in-
 " ta victoria tandiu exsultare Mahometanum
 " faria passim vexilla gratulabundum explicari
 " passus; ac non protinus ab tristi nuntio, quatuor
 " ua & subitaria manu, ad expetendas ab ijs per-
 " vna fretus immortalis Dei presentia duxit
 " quid enim, tali præside ac duce, non audenda
 " bis fuit? Ille, gentem nostram ex remotissimis
 " gionibus, ad Liberi, & Herculis, & Alexandri
 " gia melioribus multo auspicijs, & fructu longi-
 " lidiore calcæda, subditis æternæ gloriæ facibus
 " citavit. ille, nobis, aduers^o impuros nominat
 " stiani aduersarios, & pia toties arma induit,
 " tot tamq; opulentis nationibus clarissimas

mariq; victorias peperit. ille, paucitati nostræ vi-
 res atque animos dedit, hostium multitudini for-
 midinem ac terrorem iniecit. ille, nobis, in alio
 pæne terrarum orbe rerum omnium pressis ino-
 pia, diuinitus opem ac subsidium tulit: Afrorum,
 Arabum, Persarum, Indorumq; tam sæpe conspi-
 rationes, machinas, apparatus momento discussit.
 ut optimo iure, nunc etiam, vel exiguis copijs ad
 retundendam insolentis barbari audaciam, profi-
 ciscens, vnica numinis diuini fiducia secundos mi-
 hi rerum euentus non sine causa polliceri potue-
 rim. Quid ergo tā laudabiles impetus, & digna vi-
 ro cōsilia retardauit? Fatebor ingenuè id quod res
 est, Lustani. humano quodā timore sū veritus, ne
 si ad hostes ita multos, & recētī victoria feroces, nō
 prouisis ante cōmeatibus, nō euocatis Regū socio-
 rum auxilijs, non iusta classe, & instructa hoc mi-
 litum robore, extemplō tetendissem; in aliquam
 fortasse reprehensionem incurrerem, quod iracun-
 dia præceps, domestici doloris causa communem
 rem in apertum discrimen obijcere minimè du-
 bitassem. ita, dum summam rationum mearum ta-
 citus apud me subduco, nimium fortasse cautus,
 quàm parum prudens aut amans rei pub. videri ho-
 minibus malui. Nunc, quando & Deum ipsum, cu-
 ius agitur causa, propitium, ut spero, & classem ita
 ornata habemus, ut nihil meritò desiderari à quo-
 piam possit; est sanè, cur celsò, & erecto animo ad
 vlciscendam Laurentij, & popularium necem sine
 morā pergamus. veruntamen, antequam iniuriam
 hanc bello persequimur, delenda nobis est macu-
 la, magno meo cū dolore iam ante suscepta: quod
 Sabaium hunc, Decanum tyrannum, tot menses
 impunitum esse permittimus. Hic, qua impuden-
 tia at-

L 9

tia at-

23 ia atque audacia cum Nizamaluco, & ceteris
 23 cani regni præfectis, commissum sibi ab Rege
 23 imperium, per scelus, fraudemq; possedit; eade
 23 & cum hostibus Lusitanici nominis confocia
 23 arma, & dissentis ad Cananorem nostris, adhib
 23 tam hoc ipso loco à nobis arcem, nequissimo
 23 fuga duce non dubitauit inuadere. Quas ob res
 23 quidem caput ipsius regni Goam aggredi cogit
 23 bam. sed quod ab alto retractior, (vt audio) &
 23 hisce nouis hostibus nimium remotus est locu
 23 rem in tempus aliud differemus. Dabulum ap
 23 nobile eiusdem ditionis emporium, atque à
 23 & Aegyptijs stationibus' haud ita seiunctum,
 23 præsentia petere est animus. id ubi prope in ciu
 23 tu urbis Dij ceperimus; tum, perculsis recent
 23 uore barbaris, in Cambaianum, & Aegyptium
 23 na infesta vertemus; & gloriosum, Christo fan
 23 te, de vtrisque agemus triumphum. Quod vt ita
 23 turum esse pro certo habeam, cum alia multa
 23 dixi, tum vestra in primis, Lusitani, egregia vi
 23 & alacritas facit. cui, quoniam ita de me, de
 23 guine meo meremini, ego quoque (sic me de
 23 ne iuuat) pro mea parte non deero. Magno filio
 23 maiore cum assensu auditus est Imperator. atq;
 23 non dubiam victoriae spem incredibilis ex om
 23 fronte, oculisque animorum ardor emicuit. In
 23 magistri Dabulum dirigere naues iussi. Id oppo
 23 ora Decana, eodem ferme quo Cialum situ, me
 23 nifico impositum flumini, duas ferme leucas re
 23 dit à mari, ac tum, assiduo còkursu negotiatorum
 23 & cumularis longa pace diuitijs erat insignis. Qu
 23 circa Sabaius, præclare conscius cuiusmodi
 23 Lusitanos præbuisse, castello ad portus aditu
 23 exstructo, urbem insuper aggerq; & vallo mun

erat, presidioque firmarat militum varij generis sex circiter milliū, in quibus erant mercenarij Turca quingenti. Itaque ex tanto apparatu Saracenus loci praefectus adeo erat animo soluto, & securo, vt ad Lusitanicę classis rumorę, non modò quicquam ex vrbani apothecis, vt sit, in remotiora loca alportari vetuerit; sed etiam oblectationis causa, vxorem è villa, sceminalq; alias nobiles ad spectaculum euocarit. Erant in Almeide classe Lusitani bellatores mille, & trecenti; & è socijs vrbibus quadringenti Malabares, quorum singuli de more seruos in armis exercitatos plures paucioresue pro censu in expeditione eduxerant. Vt in conspectum Dabuli ventum est, nocte in explorandis vadis insupta, postridie Almeida triremes ad oppugnandum castellum praemisit. Ibi dum tormentis, & iaculis vtrinque certatur, ipse interim cum ceteris copijs abique vlla trepidatione in terram egreditur. Ad aggerem subeunti, patentibus portis vndique se hostes effundunt. Quandiu missilibus agebatur, a quis viribus dimicatum. Idem cum sese Lusitani acrius intulissent, & collato pede aduersa corpora gladijs hastisque cõfoderent; commota primùm hostilis acies; deinde, vincente pudorem metu, in fugam auersa. Et Lusitanos, præter insitam virtutem & audaciam, illud etiam non mediocriter iuuat, quod conferta iam pugna, oppidani è turribus ac propugnaculis tela necessariò sustinebant; ne ambiguo iclu in suos nostris permistos inciderent. ita, dum intra vrbem sese effuso cursu barbarus recipit; eodem impetu tergis insistens Lusitanus irrumpit. Ibi verò, quantam vim ad efferandos homines habeat ira, perspici potuit. Siquidem externi, qui pralio super-

superfuerant, cum se per auersam oppidii partem
 eiecissent, in oppidanos, nullo sexus vel etatis dis-
 crimine, ab Lusitano saucitum est. dein tectis publi-
 cis priuatisq; subdite faces: ac praeda magna per
 raptim ad mare auecta. multo plus tamen voraci-
 cissimus ignis absorpsit, & mortales plurimi, cum
 se metu mortis varias in latebras abdidissent, per
 ruina oppressi, aut eneati fumo, aut ignibus haerere
 sunt. Neque vrbe tantum sese flamma contulit,
 naues quoque in portu aliquot eodem incendio
 conflagrarunt. Ab hoc tam clarae urbis excidium
 cuius fama confestim longe lateque manauit. De
 victrici classe prouectus Almeida, ante ipsas por-
 tus fauces, parato ad pugnam agmine constitit.
 census, cum de hostium progressu per explorato-
 res in singula praene momenta certior fieret, ob-
 ire nostris, & in alto collatis viribus dimicare
 creuerat. Sed Iazij suasu deinde mutato consilio
 intra portum sese continuit, ut vno tempore mari-
 timis, atque terrestribus auxilijs contra Lusitanos
 num uteretur. Nam praeter Aegyptias, & Diocetianae
 naues, & parones ferme octoginta, qui ab Calecuta
 toto per eos dies accesserant; in muris etiam acies
 re toto, varij generis tormenta erant locis idoneis
 collocata: & Iazius cohibendi a fuga militis, & pro-
 uas identidem copias a terra submittendi pro-
 curam sibi desumpserat. Almeida, ubi praeter optatum
 nem inclusos intra munimenta vidit hostes, & de
 sua victoria omen interpretatus, reliquum diei
 contemplanda natura loci, & consultando
 sumpsit. Hoceni praetorium sibi inuadendum
 ipse delegerat. Sed prohibitus consensu ducum
 quod in eius capite salus omnium verteretur,
 riosum facinus nauarcho egregie forti Neomaculano

Vasæ Pereriæ delegauit. Nocturnum dein tempus, partim stationibus ad pugnam diuidēdis, partim curandis corporibus, & quod caput erat, animis ritè expiandis est datum. Postridie, vt maris accessus apparuit, & meridianus ventus ex alto vella percussit; æstu simul & flatu secundo, classis instructa, portum audacter inuehitur. Agmen præibat Nonnius cū ducentis fermè propugnatoribus aut vincere paratis, aut mori. tū cæteri singillatim propter angustias, & vadi pericula sequebatur. Postremo loco substitit Prætor ad hostiū actuaria distinenda, ne in nostros certamine occupatos, repentinis de more incursionibus ab tergo impetū facerent. Dein, edito pugnae signo, sublatus vtrinque clamor; & buccinarū cantus, ac tympanorū sonitus ex omni parte perstrepuerunt; mox tormetorum fragor, ædificijs intrementibus, pelagoque vibrante, omnium aures longo remugitu compleuit. Tum, intrepidè procedenti Nonnio, globus ab hoste contortus, nautas ipsos decem, demittendis antennis intentos, vno impetu lacerauit, ac perdidit, ac nihilo segnius ille in medios barbarorum ordines inferre sese, quoad comprehensa ferreis vncis Hoceni Prætoria, prælium atrox vtrinque commissum est, nec prohiberi Lustrana vis potuit, quominus in hostilem nauem ingenti transcenderent saltu; dissectisque aut ruptis retium tegumentis, cominus hasta gladioque rem gererent. ibi acerrimè dimicanti Nonnio guttur sagitta confixum, quæ ex vulnere post triduum periit. Neque ad casum ducis, vt sit, percussi cæteri: quin irritati potius, ardentibus animis integrant pugnam. Pari fortitudine ab cæteris nauarchis vbiq; certatur. Neque barbarus, missilibus quàm gladio melior, flagran-

gran-

grantes Lusitanorum vultus, collatumq; pedes
 & micantes vndiq; mucrones ferre diutius valuit
 Hocenus ipse, vt inclinatam haud dubiè pugnam
 animaduertit, quàm occultissimè sese in lembos
 tales ad vsus paratum, demisit, atque vt venalis
 fluxa est barbaris fides, veritus, ne Christiana
 Iazio postmodum proderetur, in terram egressus
 equos arripuit; ac, ne salutato quidem hospite
 festim ad ipsum Cambaia Regem plenus cladis
 ignominia peruolauit. Calecutani quoque, iam
 depressas iam, aut expugnatas aliquot sociorum
 dissent naues, multis etiam ipsi paronibus amantibus
 aut laceris; insulam circumuecti, ex altero eun-
 ostio; humilibus tantùm nauigijs propter vada
 scopulos peruio, Calecutum trepida fuga rep-
 uere. Triremes Hoceni duas, in fugam versas, Ma-
 tericus Soarius insecutus, epibatis exiit, ac pu-
 religatas ad Almeidam victor attraxit. iamq; de-
 peratis omnino rebus, cum sese hostes passim
 mare præcipites darèt, instante vndique è scapulis
 ac triremibus Lusitano, caruleos fluctus atro
 guine infecerant, ac nequicquam Iazius litto-
 to discurrens, fugam stricto mucrone sistere
 batur. Vna restabat eiusdem Iazij nauis, & robore
 & celsitudine, & numero defensorum instar eg-
 gie muniti castelli: tecta insuper crudo boum
 rio, ad repellèda iacula duro, ad fallenda velut
 lubrico, ad prohibenda incendia madefacto. Et
 uis, cum aulos non semel inuadere Lusitanos, et
 no semper eorum damno ac vulneribus repul-
 set, ad extremum crebris tormentorum icibus
 perita, pluribusq; perfracta locis, tandem
 quando subsidit. Illud verò non sine miraculo
 peritis animaduersum, Nonnij nauis, dudum

state fatiscens, trahensque sentinam adeo, vt antlias binas pane sine intermissione requireret; ea tota dimicatione, qua à meridie in vesperum vsque protracta est, haud vno loco pertusa, nihil tamen aquae profus admisit. eadem, finito mox praelio, multis partibus plures vno tempore vndas accepit. Caela eo die feruntur hostiū ad tria millia; & Mammaluci ferè omnes aut capti, aut interfecti. è nostris dno, & triginta cecidere: vulnerati, missilibus maximè, plus treceti. Qua in re durities, & frugalitas eius aetatis Lusitanorum euidenter apparuit. Siquidem ad obligandum Nonnij vulnus, adeò linamenta defuere; vt in idipsum, è suis tunicis vnā (leuis dictu res, ceterum haud quaquam negligenda) Praetor ipse protulerit. Vt iā pane portenti simile videatur, adeò masculum nuper asperumque in armis genus, ad tantos tam breui deflexisse vestium apparatus, conuiuiorū elegātiā, & exquisitā ac lautā suppellectilis instrumenta. Sed nimirum, quae soli vbertas, & affluens copia rerum omnium, ad Capuam Penos; in Graecia Syriaq; Romanos emollijt; eadem in Oriente, per Indorum, Sinarumq; commercia, varijs captos voluptatum illecebris Lusitanos infregit. ac primò paupertatis contemptus in mores eorum inuectus: inde luxus, otiumq; succisis industriā ac parcimoniae neruis, priscam seueritatem, & disciplinam, ingēti bonorum dolore labefactauit ac soluit. Verum eo quod expositum est praelio, hostiles naues, vt dixi, variae magnitudinis demersae complures. rostratae maiores quattuor, onerariae totidem in potestatem venere. in ijs, praeter machinas, & bellicum instrumentum, auri, argentiq; vis ingens, & multum pretiosae vestis inuentum: è quibus Almeida nihil

nihil omnino attigit. militibus ea cuncta largi-
 est. regia tātū Sultani vexilla tria in Lusitania
 missa, & in templo Christi ad Nabantiam, feri-
 marium, ab Emmanuele Rege suspensa: quorum
 vno, ad contumeliam nominis Christiani, cui
 & occupatæ Hierosolymæ argumento, in mo-
 trophæi depicta, sacrosancta altaris mysteria
 debantur. Ita, Christo superisq̄ue fauentibus,
 clarè demptum cladis proximæ, si quod erat, de-
 cus; & Aegyptijs cum fœnore multo repenti-
 rentij cædes est. neq; id optimum eius pugna
 sed quòd vna expeditione territis latè natis
 Regibusq̄ue, Indici maris imperium in multo
 inde annos Lusitano firmatum. Quo magis
 ror, insignem aded testatamq̄ue victoriam
 tio prætermisam à Paulo Louio æquali eorum
 porum scriptore: præsertim cū dilecti
 belli huius initia causasq̄ue tradiderit. Ex
 Almeida, luctu & squalore deposito, cū Deo
 mortali gratias, vti debebat, egisset; lazio quo-
 erroris veniam suppliciter petenti, spondere
 se enixè daturum operam, vt omnes Indiarum
 pas, Regesq̄ue fide in Emmanuelem & obsequio
 superaret, pacè dedit ijs legibus, vt naues
 tias, quæ prælio superfuerant, traderet cum
 uerso apparatu, itemq̄ue Lusitanos ad Ciuitatem
 ptos illicò restitueret; postremò, vt multiplici
 meatu Christianam instrueret classem. omnia
 dulò, & obediēter facta. neque illi quicquam
 præsentia grauius imperatum est, & ab oppo-
 da vrbe Dio, quamuis præclara sese daret occa-
 temperatum à Lusitanis, non tam in lazij gratiam
 honoremve, quam ne Cambaiæ Regem, cui
 in primis Emmanuel amicitiam expetebat.

cto lacefferent. Inde ouans Prætor ingenti cum gratulatione Cocinum reuertit: & ex itinere, Nizamalucum ipsum tantæ victoriæ perterritum fama, ad perfoluendum Lusitano Regi annum veſtigal, quod antea ſemper abnuerat, negotio nullo perduxit. Eandem foederis conditionem, eodem percuffus terrore ſubiit regulus Baticalæ: quod oppidum orę Canariæ, vltra Goam eſt leucas quinque circiter, & viginti. Interea Emmanuel ab Andrea Amaralio (cuius virtute redeuntem è Cilicia Sultani claſſem in Rhodio mari fuſam ante docuimus) de hoſtium apparatu, conſilijſque, præmonitus, nondum tamen cognita Laurentij nece, Fernandum Cotinium è prima nobilitate virum, cū nauibus quindecim, & tribus armatorum millibus, in Indiam deſtinarat, vt pulſis inde Sultani copijs, & remiſſo in Luſitaniam Almeida, ſeſe cum Albuquerque Pratore coniungeret, ipſamque totius belli originem fomitemque Calecutum urbem inuaderet, deleretque. Cocini tum inter Almeida, & Albuquerque, inſtigantibus vtrinque peruerſis hominibus, de ſucceſſione foedè admodum certabatur. Cotinij aduentu ea controuerſa ſtatim ſedata eſt; & Almeida, quippe cui nihil eſſet obſeruantia, & fide in ſuum Regè antiquius, depoſito ſine mora magiſtratu, repudiatisque improbis ſuaſoribus, cum Albuquerque in gratiam redijt. Ducis huiuſce, oppidò miſerandum ſcriptores exitium tradunt. Cùm circiter quadriennium Indiæ præſuiſſet, Luſitaniam repetens, circa Bonę Spei promontoriū, ad reſciendos è diuturna iactatione comites, & ſimul aquædi & petendi cõmeatus cauſa, in terram exſcèdit. mox, dilapſis ad proxima tuguria Luſitanis, inter emen-

M dum

dum, vt fit, rixa cum incolis, quorundam tenore
 re cooritur. Ad eum sedandum tumultum, ius
 tuédos, Almeida, raptis quæ fors obtulerat, am
 cum aduolasset: concursu repente ex vicinis
 facto, priusquam ad naues receptum haberet, po
 uista fude trāsfigitur: nixusq; illicò genibus, ma
 oculosq; in cælum attollens, ingēti omnium
 lore excessit è vita. Circa eum veterani cōp
 in ijs egregij bello duces duodecim, dum in illi
 li vestigio in arena luctātur, ab hostibus mira
 porum agilitate, periti eminus iaculis, eodem
 ti genere periēre. Ita, clarissimus Imperator, &
 integerrimus, cum Europam, Asiamq; vici
 peragrasset, in Africæ demum ignoto littore
 dibrium rerum humanarum, ab nudis ac tene
 mis Aethiopibus interfectus, & spoliatus, ne
 dō paratis ab Rege præmijs, verum etiam sep
 ra honore, & supremis exsequijs caruit. Per
 tempus, haud ab similibus casus ad Calecutum
 nos afflixit. Profectus ad excidium eius vbi
 ginta nauium classe Cotinius, Prætor Albu
 cio eiusdem expeditionis adiutore socioq; ue
 quam acriter obsistentibus oppidanis, cōp
 men omnes ad litus exposuit. Indè expugnata
 stello, quod portus faucib⁹ imminabat; Albu
 cius ad vrbis incendium, Cotinius ad regiam
 sam occupandam, ac diripiendam præmatu
 stinatione cōtendit. Et Albuquerqueius quidem
 colis metu perterritis, haud ita difficili neg
 tectis ignes iniecit: quorum pars magna (quæ
 ligno folijsq; constabant) illicò flammis
 sumpta. Cotinius regiam, absente per eos
 Zamorino, audacter aggressus, magna ex parte
 so præsidio, claustrisq; refractis, per vim intravit
 ho
 fer
 iā
 ga
 n
 bi
 ta
 ge
 cer
 hu
 re
 tiū
 ver
 mo
 mu
 rep
 bu
 ein
 Co
 stit
 occ
 dā
 fer
 retr
 xo
 ad
 cōu
 lis
 cto
 tor
 um
 inte
 que
 per

hostes ex cōposito simulata desperatione fuga que, sese per posticū in sylvas eijciunt. Cotinius, potit^o iā adibus, quasi nil vltra periculi superesset, ex lōga defatigatione, æstuq; vehementi, & noctis pxi- me peruigilio, quietis aliquantulū capiebat; cū sūbita cōuersione rerū fors belli immutata est. Multa erāt in regijs ēdibus diuturna cura studioq; cō- gesta, que; subiecta p̄sertim oculis, cupiditatē in cenderent. Ad ea certatim rapienda, suisq; ipsimet humeris auhenda Lusitani, dū auidē huc illuc, ab re bene gesta soluti, palatiq;, discurrūt; interea spa- tiū datum Nairibus ad auxilia cōuocanda, que; ex veterē gentis disciplina, ad certas significaciones, momēto conueniūt. dein conglobati, hortatiq; se- mutuo ad sui Regis iniurias fortiter vindicandas, repente in regiā impetum faciunt; nostrosq; oneri- bus impeditos, & deprehēsos errore viarū, sub sar- cinis passim obruncant, iaculisq; conuulnerant. Cotinius ipse, dū serō suos à p̄da reuocat, ab ho- stibus intra septū regiū oppressus, ac trucidatus, occubuit. Et Albuquerqueius, ad opē laboranti feren- dā trepido nuntio excitus, cum refugientē, & cō- fertam in angustijs turbā frustra perrumpere nite- retur, vulneribus duobus acceptis, ad hęc, grauis sa- xo in eū supernē deiecto, semianimis cadit: egreg; ad naues relatus, ancipiti aliquot dierū curatione cōualuit. Periēre eo die Lusitani partim hostiū te- lis petiti, partim in fuga à suis obriti, amplius o- ctoginta. lauciorū numerus relatus circiter trecen- torū. Eius cladis culpam scriptores in vnū Cotini- um conferunt. quod is palmā euerfi Calecuti cūm intemperantius adamasset; non exspectatis Albu- quercij subsidijs, quō gloriā rei gestæ p̄cer- peret, ignoto itinere, caloribus maximis, ad regiā

antecedens, temere sese in apertum capitis di-
 men obiecerit; neque Emmanuelem Paslanum
 dierit spectata æquè prudentia ac fortitudin-
 rum, in ipso rei gerendæ articulo sapienter ma-
 tem caueret insidias, militemque à præda &
 cursu quàm diligentissimè contineret. Neque
 men incruenta fuit hostibus victoria. Plus
 vel igne consumpti, vel in pugna desiderati. Et
 æstate, qua hæc ad Calecutum gerebatur, Ant-
 Laurerius, Franciscanus, cuius ante memini-
 è Socotora Indiam petens, ad Surratum ora Ce-
 baica factò naufragio, cum aliquot Lusitanos
 Mamudium Regem captiuus abducitur. Et Da-
 cus Lupius Sequeria ad ineundam cum Mala-
 sibus amicitiam, è Lusitania missus, cum ad
 num appulisset supplemento in naues accepto
 Orientem porrò cursum extendit, ac superat-
 ri promontorio, præter Gangeticum sinum
 vectus Oceano, ad Somatram primus (quod
 dem exstet) omnium Lusitanorum accessit. Et
 sula, pari ferme ac Ceilanum genere loci, a Sep-
 tione in Austrum obliquè porrecta, ab contin-
 te, in qua Malaca vrbs est, angusto & periculo-
 uiditur mari, atque ob id ipsam peninsula
 dam credita est, quòd ob frequentia vada, fre-
 nõdum interiore patefacta nauigatione, istud
 quodam annexa continenti procul intuentur
 deretur: cuiusmodi errore ad Sicilia captus
 est Annibal. Sed nostrorum temporum audacia
 nihil imperium; sic multo plura iam cognita
 explorata sunt. Longitudo insulæ, ducetas le-
 & viginti; latitudo, qua maximè patet, septuaginta
 ta non amplius colligit. Auri est apprimè
 (ex quo Chersonesum auream prisca appellatur)

nec non stamno, ferro, vitro, sulphure abūdat, insignis insuper fonte perenni, ex quo naphta instar olei manat: & excello conspecta monte (Balaluanum incolæ vocant) qui ad similitudinem Siciliensis Aetnæ, fumum, & flammæ horribiles euomit. Regio est, ob frequentiam fluminum, ac paludum, nemorumque densissimorum, graui admodum cælo, ac præsertim aduenis vehementer infesto. E syluis, inter alia, primæ notæ sandalum album, agallochum, & exsudans in modum resinæ caphura legitur, quam ignari Arabicæ linguæ camphoram vocant: itemque vulgare piper, & piper oblongum, zingiber, casia. super hæc, magnam bombycis quoque, ad vestes deliciores, copiam mittit. Incolæ, milio ferme, & oryza, & syluestribus vitant pomis. Frumentum, & cæteram orbis nostri sementem terra non patitur. Interiora, indigenæ tenent dediti simulacris: littora, Mahometani: quæ pestis ante ducentæ annos circiter inuicta, per vim compulsis ad montana incolis, maritimam planitiem, & loca maximè opportuna commercijs, occupauit. Ditio tota, complura in regna tribuitur, quæ recedere hoc loco nõ est operæ pretium. Sequeria igitur in ea loca delatus, cum Pedrensi primùm, dein cum Acenorū Rege pacem & societate æquis legibus iniit: & eius rei monumento columnam in vtroque littore statuit. Ab Soma tra cū breui traiectu Malacam venisset, tentata prius per interpretē Mamudij alterius tyrāni voluntate (is erat ex Arabia oriūsus, & sensim collectis viribus, à Sionis seu Sabanni Rege, qui trans Gangem latissimè dominatur, per summam fraudem iniuriamq; desciuerat) Hieronymū Texeriam ab Emmanuele Rege legatum quàm ornatissimo

comitatu in terram exposuit. Ei frequenter
 licis obuiam itum; & magnificè instrato imp
 tus elephanto, ad regiam ingenti celebritate
 citur. Dein prolata munera, & litteræ Emman
 lis, Arabica lingua cōscriptæ. Societatem & con
 cium postulabat Emmanuel. & sibi magnificè
 Malacensis ducebat, secum ad Rege tam incl
 ex ultimis terrarum finibus experi fœdus. ita
 peracto primæ salutationis officio, pax, & am
 tia, magna partis vtriusque voluntate conuen
 Sed hæc tam lata initia eundem videlicet eum
 habuere, quem Calecutana sub aduentum Vi
 Gamme decem ante annis habuerant. Saracen
 Arabes Malacæ negotiabantur: Lusitanis præter
 sam religionis, ob accepta insuper ab eis inco
 moda, & ademptam maris possessionem, in
 ni. ij, quemadmodum antea Zamorinum, sic
 Mamudium hunc, insigni perfidia ac leuitate
 rum ex nefaria pseudopropheta disciplina,
 coemptos pecunia calūniatores, ac præcipue
 fectum vrbs, quem vocant Bendaram, fictis
 nibus in Lusitanos quàm acerrimè concitant.
 tem ab extremo Occidente, omnium quæ sub
 sint, sicutia & rapacitate, maximè detestabil
 exitio natam Orientis, quocumque sese specta
 cietatis insinuent, ibi arce confestim edificat
 colis acerbissimæ seruitutis iugum imponere.
 stes eius rei Cocinum, Cananorem, Armuzia
 lam citant. proinde, quod optimum est, alien
 eius euentis Rex pacem caueat insidiolam, ac
 flam; rebusque suis maturè prospiciat. non
 quinque latronum naues, valdè imminuro & m
 tarum, & militum numero, intra ipsius præ
 & portum inclusas teneri: si paululum mo

in id quod est opus, animum & cogitationem intendit; nullo prope certamine cunctos ita opprimi ac deleri posse, vt ne nuntius quidem claudis vllus omnino super sit. Hisce igitur, & alijs id genus argumentis, licet ius gentium, & foederis religio nō parum obstarēt; tamen improvidum viri fallacis animum, & suapte natura Christianis infensum, Arabes in suam sententiam facile pertrahunt. Infandi sceleris in praesentia talis ratio inicitur. Per summam officij simulationem tyrannus Sequeriam, & praecipuos ex eius comitatu ad conuiuium inuitat; suggestu precesso ad cœnaculi amplitudinem extructo, & pretiosis tapetibus ac perilluminatis adornato regium in morem, & quidē in ipso littore, scilicet honoris causa, ne Lusitanus dux, in tanta peregrinorum colluione, longius ab suis abscedere cogeretur. ibi inter epulas incautum hospitem, comitesque propalam trucidare, eodemque momento naues adoriri placuerat. Sequeria, quamuis ad eam diem consulto pedem e nauis non extulisset; tamen multis precibus inuitatus, ne fidem hospitij suspectam habere videretur; se ad festas dapes venturū promisit. dein, coniurationis indicio ad eū delato (neque enim in vrbe deerant qui facinus improbarent) sociorum hortatu, sub ipsum conuiuij diem per internitios morbum excusat. Ea spe delusus Mamudius, aliam fraudem, iisdem architectis & suavoribus, machinatur. Mos erat Malacc, qui & in alijs emporijs; vt primus quisq; emptor ad vrbe accessisset; ita eū ante alios cum oneribus missum facere. Ea lex quoniam si obseruaretur, Lusitanis, qui recentes aderant, diutius erat in portu commorandum; ostendit tyrannus, se, cum Emmanuelis, quem plu

rimi faceret; tum ipsius etiam Sequeria causa, ex tam longinqua regione venisset; extra ordinem aromata & merces exhibere Lusitanis decreverunt; verū tamen, quoniam id periniquo passurum animo ceteri negotiatores; qui iam dudum praestolentur; curandū esse vt quamprimum, & quanta maxima diligentia res transigatur. Ad certum diem quattuor seorsū locis quamplurimos Lusitanos cum scaphis praesto iubeat esse. mandaturque, vt quae maxime cupiant, ab apotheca curatibus nulla mora interposita proferatur. Laetitia conditione Sequeria, & gerendi negotij causa dilatis ijs quae de cōspiratione cognorat; Mamurra pro tam propensa in Emmanuelem voluntariae gratias agit ingentes. Inter haec, à tyranno cōsistorum aliquot silentio comparatur; & impetis sagittarijs, in occulta statione post subitum promontorium collocatur. Vt imitatus erat ex insula Iaua, quem honoris vocabulo Raiam appellabant; secundum Regem opibus & clientelis princeps Malacensis emporij. Huius filius, Pausanias nomine, cui paucis illis diebus cū Lusitanis tracta familiaritas erat, cōscendendi ad praestolatum diem pro amicitia nauem Sequeriae cum aliquot armatis, & iugulandi repente ducis negotiorum praestolatus. Stationes praeterea armatorū locis idoneis ponuntur, vt in Lusitanos, qui quae in urbe venissent, ex omnibus locis impetus fieret. simulque subornati, qui eo die, per speciem vendendi conatus ad Lusitanicas naues accederent; nauumque flodes, ignaros imminentis exitij, distinerent. Ceterum omnibus, vt nihil mouerent, antequam ex alto excelso editum fumo signum aspicerent.

eam verò significationem, & classis parata, subito ex insidijs in semiplenas inuaderet Christianorū naues; & ceteri pro sua quisque parte rem terra, marique impigrè gererent. Vbi dicta facinori dies affuit, Sequeria, cui nihil erat longius, quàm vt ad Emmanuelem nuntios aperti Malacensis commercij perferret; scaphas aliquot cum mercaturæ administris ad loca destinata dimittit. Ipse interim oblectandi animi causa, vt fit, latruncolorum lusu tempus terebat; cum Vtimuris Raix filius cum aliquot armatis per causam salutandi superuenit. Adueniens, cum omisso ludo Sequeria prodiret obuiam officij causa; Quintu, inquit ille, capta prosequeris? nam & apud nos quiddam haud ab simile genus oblectamenti est; & quibus porissimū rebus ab isto vestro discrepet; discere vehementer aueo. Cum Sequeria ad certamen ludicrum, moris amico gerendi causa reuertisset; interea Patiacus exspectans quàm mox fumus attolleretur: varia sciscitando animum tegere: ac licet ab insita genti fallacia simulationem vultu egregiè sustineret; tamen sensibus intimis è concepto scelere æstuabundus, modò residere, modò consurgere, tum fixæ manubrium identidem stringere. & is quidem, quamquam ad eadem paratus, præclare sibi temperauit, quò minus præpropere consilia patefaceret. Non eadem cæteris patientia in præstolando fuit. Nam & qui venalem annonam ad naues admouerant, & qui in scaphas ex vrbe iminebant, per tumultum ac trepidationem, furijs instigantibus, non expectato signo coorti ante tempus in Lusitanos irrunt: iamque pluribus locis, inscio Sequeria, caedes fiebat; cum nauta è summo carchesio & gestus eorum, qui cum gladijs aderant, speculatus, & rixa

eminus animaduersa, confestim ducem inclamans
 Deum, hominesque contestans paratam fraudem
 mucrones in caput eius instare; Lusitanos ad
 eum circumuentos occidi. Ad eas voces quibus
 profundo veterno excitus Sequeria, abiectis
 ueolo ferrum capit; idem comites, & naua
 unt. Sicarij, conscientia exanimati, in subiecta
 uigia momento desiliunt. ille, missis prope
 littus armatis, qui suos laborantes protegerent,
 ad naues festinè reciperent; ad omnia promitte
 da, quæ in tali re opus esset, extemplo discurre
 iam edito signo, lembi hostium ex alto aderam
 ubi Sequeria nuntiatum est; ne loco arcto & ang
 dito repente oppressus, tormentorum usum, qu
 bus in tanta militum paucitate maximè nite
 tur, amitteret, præcis raptim anchoralibus, pro
 tu se proripit; & obuiam hosti procedit. dein
 mentis aeneis ferrea missilia horribili fragore
 torquês, barbaros ita conterruit, ut ne tentato
 dem certamine, uelis, remisq; sese in fugam pra
 pites dederint. ijs dissipatis, ad suorū reliquias
 ligendas in pristinam stationem reuertit. ne
 ausus deinde quisquam ei negotium facessere. In
 eo tumultu cæsi Lusitani ferme triginta; paulo
 res in vincula abrepti, in quos ne grauius a tyran
 no consuleretur; ab vrbe quatienda, & ab inces
 nauium Sequeria sese continuit. Cæterum tempo
 rare non potuit, quominus Mamudio renuntia
 iuberet, Lusitanos tam insignem tamque atro
 cem iniuriam, fauente Deo fœderum teste, pro
 diem esse vindicatuos. in præsentia, quod
 reuersionis tempestas adesset, quæ motio in
 eis non nisi tertio quoque redit mense, ne apud
 sceleratos, & perfidos homines diutius ageat;

lis in Occidentem datis, obuios aliquot barbarorum iuncos (onerariae nauis id genus est) pretiosis mercibus refertos expugnat; tum nauibus duabus Cocinum missis, quae de statu rerum Malacensium Praetorem Lusitanum docerent; ipse India, & Arabia ad dexteram relicta, Bonae Ipei promontorium praeuertens, ingenti labore ad Tertias insulas, atque inde in Lusitaniam recta contendit. Et Sequeris quidem nauigatio hunc habuit exitum, Albuquerquei interim valetudine recuperata, & reflectis e Calecutana clade suorum animis; in id maxime operam dabat; ut, quae contra ipsius existimationem ab iniquis ad Emmanuelem Regem delata essent; re ipsa magis & factis, quam litteris aut oratione refelleret. In primis, ad Armuzianum bellum, quod ille iam diu coquebat; nauales copias, & omnia machinarum genera, quam acerrimo studio comparabat: ac breui, non die, non nocte intermissa cura, nauium vnus & viginti classem omnibus rebus instruxit. in eas Lusitanorum duo circiter millia, praeter auxiliares, imposita. Dein oratoribus principum, & regulorum auditis, qui ad eum initio praturae officij causa confluxerant, cum ijs, quas dixi, copijs in conspectum orae Decanae prouehitur. parantiq; porro in Arabiam tendere; nec opinata spes commodi propioris affulfit. Goa est vrbs (cuius haud semel iam est mentio facta) in Ticuarino insula, qua, & ignobiles alias complures, angusto interfusu curipo efficit mare: illa quidem, & soli vbertate, & egregij portus amplitudine, & aedificiorum, incolarumque frequentia in primis Indiae totius visenda. Ab ea non longe distat Onoris regnum: cuius regni paruum insulam, haud contemnenda tum classe obtinebat egregius

virtute nauali dux, nomine Timoia. Is, tyrannus
 Sabaio, cuius ante meminimus, & Mahometanus
 Goæ inquilinis cum alijs de causis erat infectum
 tum ob auocatam illuc ab Onore, & Baticala, &
 clytis quondam emporijs, mercaturam, itaque
 Saracenis, Aegyptijsque negotiatoribus Goam
 tentibus plurima damna inferebat; & conueniens
 cum Lusitanis causa, miro quodam ardebat studio
 de Emman. Rege benemerendi, quocirca iam de
 Francisco Almeida suam operam enixè detulit
 & tum ab Albuq. ad colloquium euocatus, conueniens
 flim accurrit; atque inter cætera nuntiat, ab Albuq.
 fo Dabulo Sabaium prorsus implacabili in Lusitanos
 nos ira concepta, naues ædificantem, magnos pro
 mijijs veteranos vndique milites contrahentem
 ingenti machinarum omnis generis comparatum
 numero, cum bellum primo quoque tempore Christianis
 inferre cogitaret; in ipso conatu rei agendi
 diendæ letali morbo consumptum. Eius mortem
 multos è subiectis populis rebellasse; & finitimos
 Reges ad veteres vlciscendas iniurias repente
 ortos. hinc, Idalcanem filium, exiguo rerum
 vixdum locatum in solio, cum domesticis, tum
 ternis bellis vehementer implicitum atque
 ctum teneri: Goam ciuitatem, magna ex parte
 lapso tyranni exercitu, intestinis præterea diuisi
 dijs laborare. Pro certo se habere, si Albuquerque
 us, ommissa interim Armuzia, ad Goam rectè
 tendat; fore, vt opportunam ad omnia insula
 urbem in primis opulētam, aut metu, aut armis
 potestatem accipiat. Ac ne verbis duntaxat
 re gratiam videatur; semet, ni Lusitani reijcti
 cum suis omnibus copijs in partem laborum
 ricali que venturum. Albuquerqueius, collatus
 Timoia

Timoia fide atque constantia, concilium vocat. Nemini spernenda res visa. quippe, Armuzianam expeditionem in alia tempora differri posse: Goz potiundæ, si tam commoda præteruolet opportunitas; renocari non posse. Cum hæc sententia magno cum assensu plerisque infedisset; Timoia, per speciem Armuziani belli, ad conscribendos in vicino milites dimissus, paulò post cum peditatu, & longis nauibus quattuordecim ornatissimis affuit. Sub eius aduentum, Albuquerqueus, mutata repente nauigatione, Goam peterent, magistris edixit. Cum in ipso ore portus in anchoris constitisset, Antonium Noroniam sororis filium, & Timoiam cum actuarijs præmittit ad oppugnanda castella duo, ex vtraque parte aditus posita. quorum alterum in ipsa insula Páginum, alterum in continenti Bardehum appellabant. ijs felici euentu captis, caesoque aut fugato præsidio, mittit qui oppidanis denuntient, si voluntate urbem tradere, & Christianam clementiam, quam vim experiri malint; se & legibus ipsorum passurum eos viuere; & tertiam partem tributi, quod tyranno pendere soleant, remissurum. sin minus; obsidionis mala, & omnem belli cladem exspectent. Goani, dissipatis fuga militibus, & absente Idalcane ad fines regni tuendos, iam antea trepidabant. Tum verò, non modò expugnatis arcibus territi, sed etiam benignitate promissorum illecti, pulsas aduersæ factionis hominibus, Albuquerqueus & Lusitanos ingenti gratulatione patentibus portis admittunt; eiq; deditiois insigne, clauis oppidi, & arcis, in qua erant ædes regie, porrigunt. Albuquerqueus, cataphraëto equo summa omnium ordinum frequentia urbem inuectus, Crucis vexillum pietatis cauisa præ-

fa præferente quodam ex Dominicana familia
 mum omnium, Deo immortalis, partam sine
 re victoriam gratulatus, promissi fidem ciuibus
 gregiè præstitit: urbem, & arcem diligenter in-
 xit; grauique ante omnia edicto milites a
 iniurijsque continuit. In naualibus, partim in-
 atæ, partim absolutæ varij generis naues inuen-
 non pauca, armamentarium, telis, tormentis
 is, sulphureo puluere, & omni apparatu bello
 fertissimū. & in stabulo regio militares equi
 multi, quos è Perfide aduectos (nam India equi
 di armentis caret) Malabarici, & Canarini, & Ne-
 finge Reges impenso parant pretio. Ad hæc, loci
 dis publicis vectigalibus, tollendis ex insula
 trocinijs, & componendo ciuitatis statu, reliqua
 æstatis insumptum. Iam enim urbem illam,
 buquercius, propter eximiam (vt diximus) sa-
 bonitatem, & opportunitatem loci, (quod ex
 cardo inter Cori promontorium, & Cambaia
 tus interiacet) ad continendas in officio cum
 eas nationes, caput ac sedem Indici imperij de-
 narat. Dum igitur componendis insistit rebus
 potissimum conciliandis incolarum animis, in-
 ignarus vim ac metum, exclusa benenolentia, in-
 los diuturnitatis esse custodes; interea Idalca
 missæ Goæ percussus nuntio, pacem vel iniqua
 ditionibus cum hoste interno pariter & exte-
 componit; dein, auctis maiorem in modum
 pijs, ad Goam extemplo cõtendit. Ducem habens
 in castris, eximia rei militaris peritia, Cam-
 nem nomine. Hunc, ad tentandum æstuarij tra-
 tum, quo insula cingitur, cum expeditis octo mil-
 libus peditum, equitibus mille & quingentis
 mittit, ipse cum cætero exercitu (ea erant equi-

quinq̄, peditum plus quadraginta millia) tardius propter machinas, & impedimēta subsequitur. Camalcan, celeritate vsus, ad ipsū littus applicuit castra. Eius aduentu, præsertim quod Idalcan cum reliqua copiarum mole propediem assuturus nuntiabatur, magnus tota insula motus animorum est factus. Duo incolarum genera Goam habebant, inquilini alteri è secta Mahometana, qui dudum ex Arabia profecti, vt supra dictum est, magnam Africi, & Asiatici littoris partem infederant, alteri indigenæ, deorum inanum cultores. Illi, ab insito in Christianos odio, eiusdē superstitionis hominem, Sabaij filium, Regem expetebant: hi, metu nededitæ sine sanguine vr̄bis pœnas postmodum luerent; eius flagitij turpitudinem & culpam redimere insigni aliquo promerito nitebantur. Ergo inter sese clam officijs in Camalcanem vtrique certare: omnia Albuquerqueij consilia (quoad possent) per occultos internuntios patefacere: ad transitum hostes non hortari modò, sed etiam in idipsum naues ex occasione summittere: denique nulli rei deesse, quæ ad Idalcanis aut placandam iram, aut gratiam in eundam facere videretur. Neque ad barbaros modò pertinebat hoc malum. ipsos etiam Lusitanos quadam ex parte furor inuaserat: atque vt ad Armuziam nuper, sic tum dementiæ & imperitiæ Prætorem accusabant, quod Idalcanis maximè absentia fretus, vr̄bem tot tamque potentibus vndiq; nationibus cinctam, aded parua manu inuadere esset ausus; & inanis gloriæ cupiditate, relictis nō minus quæstiuosa, quam honoratæ mercaturæ compendijs, Lusitanicas opes, & parta ad eam diem decora in apertum periculum temere coniecisset. Albuquerque, in tantis

rerum

rerum angustijs, tamque multiplici discrimine
tamen neque animus, neque consilium ad omnia
defuit. Ac Lusitanos quidem, quando animatus
tendi non erat locus, admirabili quadam lenitate
ac patientia sustentabat. Ex incolis, capita con-
rationis, per speciem consultandi in arcem euan-
tos (ij fuere amplius centum) repente vinciri
fit. Miracenum è principibus ciuitatis, quem
demerendi causa quadringenarix cohorti pre-
cerat; interceptis eius ad Camalcanem litteris,
tinuò stipatoribus sui corporis tradidit, spe
haud inusitato mortis genere, fodiendum. locum
insuper, aliquot è turba suspensi. ceteri ad in-
tos rerum euentus in vinculis adseruati. Iam
rò, ad arcendum insula Camalcanem, idoneis
cis tormenta cum præsidijs collocata, propter
sitatorum paucitatem, incolis necessario ad-
stis, quos quidem Albuquerqueius minime in-
aut ab se alienos existimauerat. Subductis præ-
rea in tutum leuioribus nauigijs, ne hosti ad-
fitum vsui forent; nobilibus trierarchis curam
eundæ sine intermissione insulæ negotium
datum. Camalcan varijs locis haud semel
natus trajcere, cum tormentis vndique
leretur; ad extremum silentio noctis tem-
tem nactus turbulentam ac pluuiam, cuius
di multæ per autumnum existunt; ratibus præ-
tatum; vitilibus nauigijs, corio circumfatis,
quitatum trajcere intulit. neque ira dissi-
transmissio fuit, tenebrarum & imbrum in-
prospectus & ignium beneficio Lusitanis ad-
to. Ac nihilominus inter tumultum aliquot
ptæ rates, cæsiq; ex hostibus, aut demeriti no-
ci. Sed ingruenti omni ex parte multitudi-

obfisti non potuit. Primi agminis ductor erat Zulfolarinus, notæ audaciæ vir. is, cum duobus ferme partim equitum, partim peditum millibus primum in sicco statuit signa: dein, cum iam dilucesceret, Camalcan illicò subsequutus. iamque passim armati in terram exponebantur: & è stationibus incolæ, murata repenti fide, cum sese ad hostem adiungerent; Lusitani ab suis deserti effusa fuga urbem vndiq; repetebant. ceterum ne ibi quidem tuto consistere licuit, oppidani conspectis intra insulâ Idalcanis insignibus, in Lusitanos tota vrbe dispersos ad eò vehementer se intulere; vix ut illis in arcem confugiendi spatium fuerit. eodem ieriam qui mare tenebant, saluis nauibus, tormentisq; recepere sese. Interea Camalcancum ceteris copijs per otium transgressus, ad duas arbores (ita locum appellant) haud longè ab vrbe consedit. Atq; vt receptæ Goæ decus Idalcani præriperet; per Lusitanum exulem Ioannem Machiadum, qui specie desertoris apud Idalcanem stipendia faciebat, Albuquerque pacis condiciones obtulit; magnoperè suadens, vt appropinquante iam hyeme, tam arctis com meatibus, tanto inferioribus copijs, ante Idalcanis aduentum vrbe excedere, quàm belli fortunâ temerario ausu periclitari mallet. Haud inania proponebantur: & cum aliæ multæ Albuquerque difficultates angebant; tum nihil magis, quàm hyemis imminentis incommodum: quod à Maio mense, qui tum agebatur, ad vsque Septembrem, in Oceano Indico sæuissimī turbines, ac fœdissimæ existunt procellæ: quarum impetu fauces Goani portus, aggestis arenæ cumulis, per eos dies ita obstruuntur, vix vt minoribus nauigijs, & magno cum labore transitus pateat.

N

reat:

teat. Ac nihilominus, Albuquerqueius, cum tantum
rum ac temporum iniquitate premeretur, cum
mationis ac dignitatis rationem antiquissimam
duxit. Idalcanem exspectare; oppugnacionem
quoad posset sustinere; & vbi demum cedere
sitas coegisset, in ipso portu inuitis hostibus
mare constituit. Camalcan, Albuquerqueij per
ciam demiratus, experiendi magis vires cauens
certa victorie spe, machinis nondum adu-
multifariam Lusitanos aggreditur. a quibus
egregie propugnantibus, haud sine detrimentis
cederet; interea cum vniuerso exercitu bellico
instrumento Idalcan affuit, omnemque late-
nem tabernaculis occupauit. Desertis por-
paucitatem nostrorum Páginó, & Bardeño ca-
lis, praesidia cum tormentis imposuit. Dein
nita Lusitanorum peruicacia, vt rem quam
mo suo damno conficeret; intercluso vndiq-
tu, veluti indagine cinctos, fame ac despera-
compellere ad deditiorem decreuit. id quod
lius adsequeretur; misso caduceatore simul
pacem offerere obsessis. ipse, dum de con-
nibus agitur, paulo infra urbem, qua in ag-
stias cogitur aestuarium, multa saburra graui-
onerariam ad instar molis demergit. dein, cum
alteram eodem modo suppressere matucal-
nimaduerso periculo trepidi nauae rem ad
buquercium deferunt. consilium habent
templó. neque vlli dubium fuit, quin pro-
nocte priusquam planè interseptus euripus
set, sese ex letalibus ijs cancellis eriperent
tur, luminibus crebris in speciem relictis, quae
ta vigilia ex arce sensim excedunt. neque
licuit fallere intentos ad cuncta oppidanos.

gam ignis maximè prodidit, armamentario in-
iectus. Ergo confestim in abeuntes ex vrbe fit im-
petus; & Albuquerqueius cùm agmen cogeret, e-
quo suffosso vix tutum ad naues receptum ha-
buit: inde sublatis per magnam trepidationem
anchoris, cùm vndique tela volitarent, præmis-
si qui transitum diligenter inspicerent: ac vix
iam singulas angustiae capiebant naues. itaque æ-
grè admodum traducta classis, remotiorem ab
vrbe locum hybernis cepit. Hoc defunctos dis-
crimine tam graui, alia deinceps atque alia in-
commoda Lusitanos excipiunt. primum ipsa lo-
ci natura, multiplici & anguloso littorum flexus;
vt inter nauigandum, quotiescunque res id exi-
geret, aperta iaculatoribus identidem præberent
latera. dein adempta facultas aquandi, omnibus
circa ab hoste infestis: vt ex ipso æstuario, hyema-
libus pluuijs non nihil temperata salugine, ama-
ros latices, & lutulentos haurire sitis intoleranda
compelleret. omnis deniq; com meatus tanta pan-
latim inopia premi cepti, regijs equis quos in fru-
sta dissectos sale condierant, quamuis accurata
dispensatione consumptis; vt vulgò mures, & pu-
tria animalia, pro cibo nautis ac militibus essent:
quidam etiam, detracta scrinijs coria, cacabis vt-
cunq; mollita commenducare niteretur. Inde va-
gari passim morbi: & squalletia tabe ac macie cor-
pora, miserandum in modum absumi. Sed cùm tot
vndiq; instarent mala, nihil tamen æquè Lusitanos
vigeat, ac disposita in vtroque castello, de qui-
bus antea demonstrauius, maiora tormenta: ea
cùm à fronte, à latere, à tergo pæne assidue no-
stros impeterent; maximo incommodo captam
relinquere stationem, & latebras mutare. subinde
N 2 coge-

cogebant. Aduersus eam perniciem Albuquerque
aliquid ex Lusitana cōsuetudine audendum
consilium cepit prima specie temerarium, &
ceps; ceterum exitu patuit, extremis in rebu
tiffimos quosque conatus esse tutissimos. N
do præsidio Idalcanis ambo castella tenebāt
tanta barbarorum ab secundis rebus erat negl
tia, quod à Lusitanis fame ac lue dira pane con
ctis, deditioem in singula momenta expecta
vt non vigiliarum ordo, non stationum locu
numerus teneretur. Soluti ac securi milites,
nihil omnino timendum esset, somno & perp
tionibus tempus terebant. Ea socordia satis
perta, Albuquerqueius, acerrimos viros ex vna
classe trecentos deligit, hos, & sua sponte
fos cupiditate vindictæ, & magnis insuper
citationibus incitatos, bifariam diuidit, cum
gregijs ducib⁹ noctu diuersos ad vtrumq; ca
dimittit. Profecti silenti agmine, cuncta negl
& soluta, custodes ante vallum inermes, ac
inueniunt. Cum hisce tam imparatis, ac nihil
opinantibus, ab Lusitano ex vltima desperat
feroci, multis simul partibus prælium initum
di repētino tumultu attoniti, & ignari quid
velut alienata mente passim cæduntur: pauci
tis armis resistunt. Sed ijs quoq; momento d
tis, intra vallum & portas prælium infertur
vltrà sustineri Lusitana vis potuit. in fugam
si hostes: & memorabili ausu ab obsessis ac
uētis vna nocte duo castella expugnata, mach
ac tormenta (quam vnā Lusitani adamarant
dam) raptim ad naues auecta. Quo tam in
cinore ictus Idalcan, veritusq; ne tale quid
suum ipsius caput Lusitani consciscerent: ab

culum ab vrbe dicitur longius transfuisse . Post hæc, ab hoste, malleoli, & aridi virgultorum fascēs oleo resinaque perfusi, ratibus imponuntur, quos igne concepto in Christianam classē æstu secundo repente demitterent . Ea re per exploratores cognita, Albuquerqueius anteuertit; vltroq; ipse ad eam inflammandam materiam idoneos viros ad urbem occultè summisit. subière quā maximè surdo remigio: veruntamen intentioribus iam vigilijs sensit aduentum barbarus: & cum aliquot actuarijs confestim occurrit. ibi fœuissimo contracto certamine, cum hostis multitudine superaret; Antonio Noronie crus læuū sagitta transfigitur, quo ex vulnere paucis diebus expirauit. Is casus Albuquerqueium grauissimè perculit; non domestici tantum incommodi causa, verum publici quoque damni, quod eximia spe summæ virtutis adolescentem, ac singularibus animi & corporis præditum ornamentis, Emmanuele approbante, successorem sibi in eo imperio designauerat. Neq; tamen incruentum fuit hostibus prælium: multo plures ex ijs, quàm è nostris desiderati, & nisi mors Noronia interuenisset, Lusitani egregiè vicerant. Inde, vitandis vtrinq; insidijs aliquot dies per summas Lusitanorum ærumnas exacti, iamque magno eorum gaudio ver appetebat: marique nondum planè aperto, fœua necessitas, & extrema rerum omnium inopia, nostros ad profectionem adegit. aliquot nauigia in transitu amissa. reliqua classis cum denique in altum euasisset; ægri, quorum erat ingès multitudo, in Anchediuam insulam deportati; vt ibi desiderato cibo, potuq; & insuper amenitate loci, & cæli clementia sese reficerent. Albuquerqueius Cananorem delatus, instaurandæ

institit classi: dein Calcutanæ opis fiducia. At
 empti Cocinensis regni dolore tumultuantem
 nuo Naubeadoræ propinquum; celeriter eo pro-
 fectus, cæsis aut fugatis Zambrini auxilijs, cum
 re compescuit, Regemque socium sollicitudine
 liberavit. Per eosdem dies Narsingæ Rex regem
 exercitu comparato, præcipuam Sabaij ditionem
 bem Taracolum aggreditur. Ad eam tuendam
 dalcan sine mora profectus; armatorum novem
 millia Goæ reliquerat; novis munitionibus, quæ
 mœnium infirmitati diffideret, circa urbem
 tenta cura perductis. Et Albuquerque, de Goæ
 petenda assiduè cogitanti, quod in ea re dignitas
 & existimatio Lusitanici nominis ageretur, pro
 classis è Lusitania decem navium cum eximio
 re nobilitatis ac iuventutis in tempore super-
 nit. His auctus copijs, purgato exercitu militum
 turbulentorum, navibus triginta quatuor,
 quibus erant bellatores egregij Lusitani mille quæ-
 genti, & Malabares auxiliares trecenti, magna
 erecto animo ad Onorem redijt. ibi cognita
 Goanæ statu ab Timoia, quem propter loci va-
 nitatem nihil ferme latebat; tres ab illo navibus
 super accipit; eumque denuò ad conducendos milites
 cede milites profectici iubet. ipse cum ijs quatuor-
 bebat copijs interea rem aggredi statuit. cum
 no ingentis erat audaciæ, non expectatis auxilijs
 tam exili apparatu urbem & operibus, & præparatis
 dijs ad eò munitam inuadere. Sed si vnquam ali-
 tum utiq; fortibus capris affuit Deus, quando quæ-
 dem tantus è prioris belli memoria terror non
 pidanos modo, verum etiam externos inuadit,
 licet ab omnibus rebus essent paratissimi, tam
 præ metu vix mente animoq; constarent. Duo præ-

mum castella, sub ipsum classis introitum, à custodibus, Lusitanicum horrentibus ferrum, extemplo deserta. Inde Albuquerqueius, directis in frontem ex vrbe tormentis nequaquam exterritus, descensione facta, multis simul partibus oppidum oppugnat. neque ita magno certamine superatis munitio- nibus, cum intra moenia sese Mahometani reci- perent; permitti refugientibus Lusitani pariter ir- ruunt: & omnibus vijs armatos iuxta & inermes cædunt. Atrox maximè prælium ad arcem fuit, dum fideles aliquot ex Idalcanis familia, regias æ- des pertinaci tuentur pugna. sed ijs demum in ve- stigio trucidatis, turpem in fugam cæteri omnes effusi: alij ex muris pauidi se se præcipitant; alij ad aquas compulsi vel obrucantur in littore; vel degrauantibus loriceis, vulneribusq; merguntur. maxima pars per agros insula tota dispersi. ita Albuquerqueius incredibili felicitate rursus vrbe potitur VII. Kal. Decembris, quo die Diuæ Catha- rinæ sacra natalitia celebratur. Finito iam prælio, cum tribus peditum millibus Timoia superuenit; ferius omnino, si rem confectam spectes; cæterum ipsius victoriæ celeritas (non plus sex horis pugna- tum est) socium ab omni vel negligentia, vel per- fidie crimine vindicauit. quod equidem diuinitus crediderim factum, ne scilicet è Christiana victo- ria, & singulari Dei beneficio parta, quicquam eth- nicus homo sibi decerperet. Dimissi dein circum insulam equites, ad Mahometanos è latebris eru- endos, magnam denuò stragem dedere. Ita, varijs cla- dibus absumpta septem circiter hostium millia. è Lusitanis, quod credi vix possit, desiderati non amplius quadraginta. Post hæc, Albuquerqueius ad firmandum Emmanuelis nomine imperium to-

ro pectore incubuit. ac primùm, defectionis
 ribus, exilio & bonorum proſcriptione dan-
 tis, perfidæ ciuitati ex ipſamer Idalcans for-
 la vectigal indixit. dein, ad ſobolem in uſum
 litæ propagandam, ſacro fonte expiatis Indi-
 puellas cum Luſitanis. in matrimonio collocat
 fouebatque omni genere caritatis: tum ad
 imminentis belli pericula reſecti celeriter
 turreſque, & arx ipſa nouis propugnaculis
 In id opus dum idolorum ſana, & ſepulcra et-
 corum, & alia ædificia diruuntur; in domus
 dam parietinis æneum Crucis, pendente Chri-
 ſimulacrum apparuit: euidenti planè argumen-
 in ijs olim regionibus non modò Chriſtianis
 dem, ſed cum ea ſalutarem quoque uſum in-
 num (quem recentes iſti ſcilicet pietatis anti-
 aſſertores ac diuinæ voluntatis interpretes
 tus extirpare conantur) ex Apoſtolica tradi-
 ne uiguiſſe. magnum uerò Albuquerqueius, &
 omnes inde gaudium percepere, præſagient
 animis, eam urbem eccleſiamque principem In-
 cæ religionis aliquando futuram. itaque ſig-
 illicò purgatum, nec ſine lacrymis, & cum ſole-
 pompa & apparatu, pro ea quæ tum ſupperbat
 pia, exſtructo nuper Chriſtianorum templo
 tum à ſacerdotibus: atq; ad Emmanuelem deo-
 talium rerum plus multo, quàm auri gemmarum
 que ſitientem, muneris ampliffimi loco tranſi-
 ſum eſt. Neque huic tantum ſigno acceptam
 uictoriam Luſitani ferebant; quod eius ope
 dammodo introducti in urbem fuiſſe uiderent
 ſed etiam Diui Iacobi Apoſtoli Hiſpaniarum
 fidis euidenti auxilio: quod amiſſa iterum
 barbari ſine fine requirerent, quiſnã eſſet egre-

ille dux, punicea cruce, & fulgentibus armis insignis, qui tantâ edidisset stragem, ac Mahometanas phalanges Christianorû paucitati cedere coegisset. Neq; Albuquerqueius, cœlestis promeriti sese immemorê ostendit, siquidem, pietatis causâ, inclusum vermiculati operis auro scipionê cum capulo ex pyropis & margaritis; & bombycinû petasû addito aureo gemmatoq; conchilio; itemq; pertusos in linea globos aureos (ea peregrinantis olim Apostoli insignia sunt) in Palmulano Iacobæ militiæ contubernio (qui locus Olisiponêsis agri notissimus est) poni iussit, ac deinde moriens, Còpostellano eiusdem Apostoli templo terræ Callaicę, pensilem ingentis formæ lychnuchum argenteum cum perpetui luminis alimento legauit. Circa id tēpus, quo hæc in India gesta sunt, Emmanuel duodecim fratres Caruleos (vt appellant) è Lusitania in Congum vnâ cum architectis, & fabris, & splendido sacrorum apparatu, & liberali viatico destinauit: vt nouû templum vero deo exstruerent, ornarentq;: & erudiendis porrò ad pietatē incolis, & augendæ per baptismû Ecclesiæ sedulò insisterent. Princeps eius legationis ex eadē familia fuit Ioânes Marianus, insigni virtute ac pietate vir. Omnes ab Alphonso Rege sanctissimo perquam benignè, & honorificè accepti. Eodemq; Rege vel in primis adiuuâte, per aliquot deinceps annos in catholica religione promouêda egregiè operam posuêre. Cumq; ex facta diuini verbi semente aliæ subinde atque aliæ segetes ad messem inalbescerent; supplementum in easdem regiones ab Emanuele sapius deinde submissum est.

Libri quarti finis.

N 9

HIS.